

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej Kręgowce

- Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w roku 2017
- Obóz ornitologiczny na zbiorniku Jeziorsko w roku 2017
- Akcja liczenia zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim w roku 2018
- Monitoring i czynna ochrona błotniaka łąkowego w powiecie kutnowskim

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej Kręgowce jest pismem o charakterze informacyjnym. Powstał on na początku 1995 roku w celu możliwie szybkiego prezentowania informacji o aktualnie realizowanych przedsięwzięciach dotyczących fauny kręgowców Polski Środkowej. Adresujemy go do wszystkich zainteresowanych poznawaniem i ochroną zwierząt kręgowych tego obszaru.

REDAKCJA NAUKOWA:

dr hab. Tomasz Janiszewski

AUTORZY:

Tomasz Janiszewski

Adam Kaliński

Maciej Kamiński

Krzysztof Myśliwiec

Tomasz Przybyliński

Marcin Wężyk

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Artur Pędziwilk, Radosław Włodarczyk

DRUK:

Uniwersytet Łódzki

ŁÓDŹ, 07 KWIETNIA 2018 (ZESZYT 21)

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w roku 2017

Marcin Wężyk¹ Przedstawiamy zestawienie dokonanych w 2017 roku stwierdzeń gatunków ptaków, Tomasz Janiszewski² które rzadko występują na Ziemi Łódzkiej. Prezentujemy tylko wybrane obserwacje, które uznaliśmy za szczególnie ciekawe wśród daleko liczniejszych danych dostarczonych przez obserwatorów. Zestawienie uzupełniono informacjami publikowanymi na stronach internetowych www.ptaki.org.pl, www.komisjafaunistyczna.pl. Wykorzystano także obserwacje zgromadzone w Kartotece Przyrodniczej Towarzystwa Badania i Ochrony Przyrody.

¹Piotrkowskie
Towarzystwo
Przyrodnicze

²Katedra Badania
Różnorodności
Biologicznej,
Dydaktyki
i Bioedukacji
Uniwersytet Łódzki

W 2017 roku stwierdzono aż 3 nowe dla Ziemi Łódzkiej gatunki: świstuna amerykańskiego *Anas americana*, siewczkę długonogą *Charadrius asiaticus* i mewę błądą *Larus hyperboreus*. Odnotowano także pierwszy w regionie, w historii gromadzenia danych faunistycznych, lęg szczudłaka *Himantopus himantopus*.

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*. Tradycyjnie największe koncentracje stwierdzono wiosną na stawach w dolinie Bzury: 4.03 w Walewicach – 89 os. (ŁM) oraz 21.03 w Psarach – 90 os. (RW). Podczas mniej obfitego przelotu jesiennego najliczniejsze stada zaobserwowano 17.11 na stawach w Borowie – 35 os. i 27.12 nad Bzurą w Orłowie (TP) oraz 24.11 – 33 os. i 7.12 – 36 os. odpowiednio na stawach w Chociwiu i w Krzemienicy w gm. Czerniewice we wschodniej części regionu co stanowi pewnego rodzaju nowość (SK). O zimowaniu gatunku świadczą następujące stwierdzenia: 1.01 – 37 os. na stawach w Chociwiu (SK), 1-15.01 od 2 do 6 os. na zb. Sulejowskim i Pilicy poniżej zapory (JT, MW, MWi, RW, SK) oraz 9 i 12.02 – 2 os. na zb. Jeziorsko (TJ).

Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*. W dniu 14.05 obserwowano na stawach w Ożarowie parę z 5 młodymi (PA). Stawy w Ożarowie są obecnie jedynym stałym miejscem gniazdowania gatunku na Ziemi Łódzkiej. W okresie migracji największe stada odnotowano: 14.03 – 21 os. na stawach w Psarach (ŁM), 16.12 – 24 os. na stawie Okręt (ŁM) i 23.12 – 20 os. na zb. Sulejowskim (JD). Ponadto 11 zimujących ptaków stwierdzono 13 i 14.01 na Pilicy poniżej zapory w Smardzewicach (RW, SK).

Bernikla białolica *Branta leucopsis*. Większość z ponad 20 obserwacji pochodzi z okresu wczesniej wiosny, z dolin Bzury, Neru oraz Słudwi i Przysowy. W tym ostatnim miejscu 26.03 stwierdzono stado liczące 53 os., które jak dotąd jest największym stadem tego gatunku obserwowanym w naszym regionie (MKu). Dość późny wiosenny pojaw odnotowano 27.05 – 2 os. na polach k. Glinna (TM). Zimującego ptaka obserwowano 9.01 na zb. Jeziorsko (TJ).

Bernikla rdzawoszyja *Branta ruficollis*. Odnotowano dwa pojawy: 6.11 - 8 os. na zb. Jeziorsko (SN, TP, GK) oraz 31.12 - 2 os. na stawach w Borowie (SW).

Bernikla kanadyjska *Branta canadensis*. Obserwowana tylko jeden raz: 30.09 – 1 os. na stawach w Walewicach (MMS).

Gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchus*. Pojedyncze ptaki obserwowano wiosną: 4.03 pod Zagrobami w dol. Przysowy (ŁM) i 26.03 na stawach w Sarnowie (MF).

Gęś mała *Anser erythropus*. W dniu 22.03 jednego osobnika obserwowano k. Gajewa w dol. Słudwi (ŁM).

Świstun amerykański *Anas americana*. W dniu 16.03 w Kterach w dol. Bzury obserwowano samca (ŁM, MPi, AB). Jest to pierwszy pojaw gatunku stwierdzony w re-

gionie (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool.).

Uhla *Melanitta fusca*. Odnotowano zaledwie kilka pojawów, głównie na zb. Sulejowskim: 5.01 – 12 os., 7.04 – 8 os. (SK), 10 i 11.12 – 20 os. w dwóch stadach (MKo, MW, JD) oraz 30.12 – 8 os. (JD). Najliczniejsze stado, liczące 13 os obserwowano 17.12 na zb. Cieszanowice (MKo, MW).

Markaczka *Melanitta nigra*. Jedyna obserwacja pochodzi ze zb. Sulejowskiego, gdzie 10.12 obserwowano osobnika w upierzeniu samicy (MKo, MW).

Bielaczek *Mergellus albellus*. Dość liczne, w skali regionalnej, stadka odnotowano: 12 i 13.01 – 13 do 15 os. na Pilicy w Smardzewicach (MW, RW), 12.11 – 16 os. na zb. Jeziorsko (TJ) oraz 30.12 – 16 os. na zb. Sulejowskim (JD).

Szlachar *Mergus serrator*. Odnotowano tylko dwa pojawy: w dniach 5-14.01 samica (prawdopodobnie ta sama) przebywała na zb. Sulejowskim i rzece poniżej zapory (SK, RW) oraz 6.11 samiec na zb. Jeziorsko (TP, GK).

Gęsiówka egipska *Alopochen aegyptiaca*. W dniu 6.05 obserwowano jednego ptaka na zb. Jeziorsko (TJ, RW, MP), a następnie w dniach 12-13.05 – dwa os. na zb. Sulejowskim (SK, MW, MWr).

Ohar *Tadorna tadorna*. Ponownie stwierdzono gniazdowanie na zb. Jeziorsko, gdzie widziano samicę wodzącą 14 młodych (KKo, KD). Z tego samego zbiornika pochodzi też obserwacja największego stada: 31.03 – 16 os. (TJ).

Kazarka rdzawa *Tadorna ferruginea*. W dniu 13.07 obserwowano jednego ptaka na zb. Jeziorsko (RW).

Hełmiatka *Netta rufina*. Dwukrotnie stwierdzono zimujące ptaki: 5.01 – 1 os. na zb. Sulejowskim (SK) i 13.01 – 1 os. na Bzurze w Ozorkowie (RT). Również pojedynczego ptaka obserwowano w dniach 25-26.10 na stawie w Krzemienicy w gm. Czerniewice (SK).

Podgorzałka *Aythya nyroca*. Samca tego gatunku obserwowano 24.08 na stawach w Sarnowie (GK).

Ogorzałka *Aythya marila*. Większość spośród kilkunastu obserwacji pochodzi ze zb. Sulejowskiego, gdzie obserwowano też najliczniejsze stada: 5.01 – 42 os. (SK) i 30.12 – 17 os. (JD).

Mandarynka *Aix galericulata*. Trzy zimujące samce obserwowano na Bzurze w Ozorkowie od 6.01 do 12.02; ptaki miały obrączki hodowlane (TM). Pojedyncze kaczory widziano kilkakrotnie w łódzkich parkach od lutego do maja, najpóźniej 22.05 w ogrodzie botanicznym (MMA), ponadto samicę obserwowano 31.12 w parku w Piotrkowie Tryb. (ZK, MW).

Perkoz rogaty *Podiceps auritus*. Jedyna obserwacja pochodzi ze zb. Sulejowskiego: 5.11 – 4 os. (MKa, ZK, MWi, MW).

Siniak *Columba oenas*. Lęgowe i prawdopodobnie lęgowe ptaki stwierdzono w następujących miejscach: Bronisławów (gm. Wolbórz), Spała, Anielin (gm. Poświętne), Zawady i Mała Wola (gm. Czerniewice), Mogilno (gm. Warta), Królowa Wola (gm. Inowłódz) i rez. Bukowa Góra (JP, TJ, MW, RM, SK). Wędrujące ptaki najwcześniej obserwowano 17.02, a najpóźniej 20.10 (SK).

Ostrygojad *Haematopus ostralegus*. Odnotowano jeden pojaw wiosenny: 22.04 – 1 os. na zb. Sulejowskim (MMS) oraz jeden jesienny – prawdopodobnie te same, 1 i 2 osobniki widziano od 22.09 do 04.10 na zb. Jeziorsko (RW, TJ).

Szczudłak *Himantopus himantopus*. W dniach 27.05-05.06 na rozlewiskach Warty, w pobliżu mostu w Warcie obserwowano 4 dorosłe ptaki. Jedna z par założyła gniazdo, lecz lęg uległ zniszczeniu na etapie wysiadywania (TJ, RW, TM). Jest to pierwszy

stwierdzony przypadek gniazdowania szcudłaka w regionie. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej PTZool. Kilka dni wcześniej na zb. Jeziorsko obserwowano nawet 7 osobników (AM). Ponadto 20.05 na stawach w Walewicach stwierdzono 2 osobniki (JF).

Szablodziób *Recurvirostra avosetta*. W dniu 07.05 w dolinie Słudwi stwierdzono jednego osobnika (ŁM, TP).

Siewka złota *Pluvialis apricaria*. Obserwowana podczas wędrówki wiosennej w dolinach Neru, Bzury oraz Słudwi i Przysowy. Stado liczące aż 10 000 osobników stwierdzono 14.03 pod Złakowem Kościelnym (ŁM). Było to największe odnotowane dotychczas w regionie stado siewki złotej. Większość jesiennych obserwacji pochodzi ze zb. Jeziorsko i stawów w dolinie Bzury. Najliczniejsze zgrupowanie stwierdzono 12.11 – 1600 os. na zb. Jeziorsko (TJ).

Siewka złotawa *Pluvialis fulva*. W dniach 26.10-01.11 na zb. Jeziorsko obserwowano młodego osobnika (MF - akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool.).

Mornel *Charadrius morinellus*. Odnotowano stwierdzenie pojedynczego osobnika przebywającego w dniach 26.10-03.11 na zb. Jeziorsko (MF, TK, PML, ŁK).

Sieweczka długonoga *Charadrius asiaticus*. W dniach 21.10-06.11 dorosły osobnik był obserwowany na Zbiorniku Jeziorsko (AK i inni - akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool.).

Jest to pierwsze stwierdzenie gatunku z Ziemi Łódzkiej. Warto dodać, że w 2017 roku gatunek ten w ogóle dopiero po raz pierwszy zarejestrowano w Polsce, późnym latem na Pomorzu.

Kulik wielki *Numenius arquata*. Nieliczne wiosenne obserwacje pojedynczych ptaków pochodzą ze zb. Jeziorsko, doliny Słudwi i stawów w Chociwii (TJ, MW, SK). Wyraźnie liczniejsze były stwierdzenia jesiennie, największe zgrupowanie – 22 os. odnotowano 22.09 na zb. Jeziorsko (TJ). Do wyjątkowych należy stwierdzenie w dniu 01.01 na zb. Jeziorsko 59 zimujących ptaków (AK).

Szlamnik *Limosa lapponica*. Kilkakrotnie obserwowany podczas migracji jesiennej na zb. Jeziorsko, najliczniej – 11 os. w dniu 2.09 (TJ, RW, ŁM). Ponadto pojedynczego ptaka widziano 15.09 na stawach w Borowie (TP).

Biegus rdzawy *Calidris canutus*. W dniach 05-24.09 od 1 do 8 osobników obserwowano na zb. Jeziorsko (RW, TJ, ŁM). Ponadto 20.08 w cofce zb. Sulejowskiego stwierdzono 3 ptaki (MW).

Biegus płaskodzioby *Calidris falcinellus*. Obserwacji pojedynczego osobnika dokonano 31.08 na osadnikach w Tomaszowie Maz. (SK).

Piaskowiec *Calidris alba*. W dniu 24.09 jednego osobnika widziano na zb. Jeziorsko (ŁM).

Biegus malutki *Calidris minuta*. Dokonano dwóch wiosennych obserwacji: 29.04 – 1 os. na stawach w Chociwii (SK) i 01.05 – 2 os. na stawach w Walewicach (ŁM).

Bekasik *Lymnocyptes minimus*. Zimujące ptaki kilkakrotnie obserwowano od 01.01 do 09.02 oraz 07.12 na stawach w Chociwii (SK).

Brodziec pławny *Tringa stagnatilis*. Obserwacji pojedynczego ptaka dokonano 12.09 na stawach w Ossowicach w gm. Cielądz (SK).

Mewa mała *Hydrocoleus minutus*. Większość obserwacji migrujących ptaków pochodzi z pierwszej dekady maja. Największe zgrupowania – 95 i 22 os. stwierdzono 09.05 na zb. Jeziorsko (TJ).

Mewa czarnogłowa *Larus melanocephalus*. W dniach 23.03 – 31.05 na osadnikach w Tomaszowie Maz. obserwowano jednego wysiadującego osobnika, a następnie

dwa ptaki, zmieniające się na gnieździe. Losu lęgu nie udało się poznać (SK, ŁM, JT). Było to pierwsze stwierdzenie lęgu mewy czarnogłowej na Ziemi Łódzkiej. Ponadto w dniu 03.06 na zb. Jeziorsko, również w kolonii śmieszek stwierdzono parę, którą uznano za przelotną (RW). Poza tym odnotowano dwie obserwacje: 02.04 – 2 os. na stawach w Psarach (SW) i 05.04 – 1 os. na stawie w Chociwiu (SK).

Mewa żółtonoga *Larus fuscus*. W dniu 06.05 obserwowano młodego osobnika na stawie w Chociwiu (SK). Kolejne stwierdzenie pochodzi z 07.10 ze zb. Jeziorsko, gdzie widziano 2 dorosłe ptaki (TJ).

Mewa biała *Larus hyperboreus*. W dniu 08.01 przy tamie zbiornika Jeziorsko obserwowano ptaka w pierwszej szacie zimowej (KM, MA, DZ, PJ, TM - akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool.). Jest to pierwsze stwierdzenie gatunku na Ziemi Łódzkiej.

Rybitwa wielkodzioba *Hydroprogne caspia*. W dniu 01.04 obserwowano 1 os. na stawach w Walewicach (TM, HM).

Rybitwa czubata *Sterna sandvicensis*. Dorosłego ptaka stwierdzono 02.08 na zb. Jeziorsko (PM, PD, LW - akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool.).

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*. Lęgi kilkunastu par stwierdzono w dolinie Słudwi k. Złakowa Kościelnego (ŁM).

Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*. W przeciwieństwie do poprzednich lat nie stwierdzono intensywnego wiosennego przelotu. Odnotowano zaledwie dwa stwierdzenia: 01 i 25.05 – po 2 os. w dol. Słudwi (ŁM).

Nur rdzawoszy *Gavia stellata*. Pojedyncze ptaki stwierdzono 25.11 na zb. Dolna w Rawie Maz. (SK) i zb. Sulejowskim (JD) oraz 28.11 na zb. Jeziorsko (TJ).

Nur czarnoszy *Gavia arctica*. Odnotowano 5 stwierdzeń, z reguły pojedynczych osobników. Jedna obserwacja pochodzi ze stawów w Zgniłych Błotach – 29.08 (TP), pozostałe ze zbiorników: Sulejowskiego – 8.10 i 30.12 (MW i JD), Cieszanowice – 5.11 (MKo) i Jeziorsko – 2 os. 12.11 (TJ).

Czapla biała *Ardea alba*. W cofce zb. Jeziorsko gniazdowało 15 par (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool – TJ, BL, JK). Ponadto w kartotece zgromadzono ponad 100 obserwacji z okresu pozalęgowego. Najliczniejsze zgrupowania odnotowano na zb. Jeziorsko: 22.09 – 490 os. (TJ) i zb. Sulejowskim: 3.12 – 120 os. (MW), a także na stawach w Walewicach: 13.10 – 72 os. (ŁM). W kilku miejscach obserwowano również zimujące ptaki, najliczniej 2.01 – 15 os. na stawie w Chociwiu (SK).

Czapla nadobna *Egretta garzetta*. W dniu 14.05 obserwowano jednego osobnika w Górze Bałdrzychowskiej w dol. Neru (KKo).

Orlik krzykliwy *Clanga pomarina*. Kilkakrotnie obserwowano pojedyncze przelotne ptaki: 2 i 8.04 w dol. Bzury (ŁM, GS), 1.05 w dol. Słudwi (ŁM), 5.09 nad. Zb. Jeziorsko (RW), 16.10 – Łódź (TK). W dniu 24.09 odnotowano przelot trzech osobników k. Sadykierza (SK).

Orzeł przedni *Aquila chrysaetos*. Dorosłego ptaka obserwowano 9.02 na polach w Dąbrowicach (SKa)

Błotniak stepowy *Circus macrourus*. Dwukrotnie obserwowano samce tego gatunku. W dniu 29.07 na polach k. Mzurek w gm. Wola Krzysztoporska (MKo) oraz 24.09 w Sadykierzu, gm. Rzeczyca (SK).

Bielik *Haliaeetus albicilla*. Liczne obserwacje gatunku wiążą się ze wzrostem populacji w kraju i w regionie. Według danych Komitetu Ochrony Orłów, na Ziemi Łódzkiej mamy prawdopodobnie obecnie zajętych 30-35 rewirów lęgowych.

Kania ruda *Milvus milvus*. Pięciokrotnie obserwowano w dolinach rzecznych pojedyncze, migrujące ptaki: 18.05 k. Lichawy w dol. Grabi (PJ), 25.05 w Nagórkach (TJ), 8

i 27.07 na polach k. Orłowa (TP, KM) oraz 24.11 w Walewicach (TP).

Uszatka błotna *Asio flammeus*. Obserwowana dwukrotnie w dolinie Bzury: 20.01 na łąkach k. Orłowa (TP) i 27.05 pod Kterami (PP).

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*. Od kwietnia do maja obserwowano w Spale 2 osobniki (SK).

Kobczyk *Falco vespertinus*. W porównaniu z poprzednimi latami obserwacje były bardzo nieliczne - odnotowano zaledwie trzy pojedyncze osobniki podczas przelotu wiosennego: 13.05 na zb. Jeziorsko (TJ), 13.05 na polach w gm. Kutno (TP) i 15.05 na stawach w Borowie (TP).

Drzemlik *Falco columbarius*. Stwierdzony trzykrotnie: 14.03 na zb. Jeziorsko (TS), 13.10 k. Szadku (SL) i 13.10 na osadnikach w Tomaszowie Maz. (SK).

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*. Obserwowany najczęściej na zb. Jeziorsko i w pobliskiej dolinie Warty: 21.01, 4.03 oraz 10.09-6.11, przy czym jesienią stwierdzano po 2 i 3 ptaki (TP, GK, RW, TP). Ponadto obserwowany 7.05 w dolinie Słudwi (TP) i 23.09 na stawie w Chociwiu (SK).

Siwerniak *Anthus spinoletta*. Nieliczne ptaki obserwowano w okresie jesienno-zimowym: 14.01 w dolinie Pilicy – 2 os. w Glinniku i 1 os. w Tomaszowie Maz., 13.10 i 25.12 – 1 i 2 os. na osadnikach w Tomaszowie Maz. oraz 25.10 – 2 os. na stawie w Chociwiu (SK).

Pliszka górska *Motacilla cinerea*. W okresie lęgowym obserwowano pojedyncze ptaki lub pary na czterech stanowiskach nad Pilicą i Gacią w Spale, Inowłodzu i Konewce (SK, JT). Natomiast pewny leg – rodzinę stwierdzono nad Nerem w rejonie GOŚ (TS, TK).

Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola*. W dniu 30.05 obserwowano samca na terenie kamieniołomu w Inowłodzu (SK).

Rzepołuch *Linaria flavirostris*. Kilkakrotnie obserwowano duże zimujące na polach stada: 26.01 – 207 os. w Babsku, 09.02 – 80 os. w Rzeczyicy i 10.02 – 240 os. w Sadykierzu (SK). Poza północno-wschodnim fragmentem regionu odnotowano tylko dwa stwierdzenia: 28.10 – 7 os. na zb. Jeziorsko (TK) i 27.12 – 30 os. k. Orłowa w dolinie Bzury (TP).

Czczotka tundrowa *Acanthis hornemanni*. Czterokrotnie obserwowano pojedyncze osobniki: 10.01 – Łódź – Romanów (MF – akceptacja KF), 07.11 – Krzemienica, gm. Czerniewice (SK - akceptacja KF), 09.11 – Siedlątków (MF – akceptacja KF).

Śnieguła *Plectrophenax nivalis*. Pojedyncze ptaki obserwowano 05.02 w dolinie Widawki (PJ) oraz 27.02 w dolinie Neru (PJ, KKo).

Zaroślówka *Acrocephalus dumetorum*. Stwierdzona dwukrotnie. 13.06 słyszano samca śpiewającego w nocy nad Wierzejką w Piotrkowie Tryb. (MW), a 16.06 słyszano i obserwowano samca przy stawie w Chociwiu (SK).

Wójcik *Phylloscopus trochiloides*. W dniach 6-20.06 śpiewający samiec stale przebywał na terenie szkółki leśnej w Moszczenicy (SK).

Pluszcz *Cinclus cinclus*. Zimującego ptaka obserwowano 20.01 na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (WP, BL).

Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*. W dniu 22.04 obserwowano samca w Borowie w dol. Bzury (KT, JKr).

Lista obserwatorów: AB – Anna Budyta, AK – Anna Kleszcz, AM – Adam Mańka, BL – Bartosz Lesner, DZ – Dariusz Ziembicki, GK – Grzegorz Kielniewski, GS – Grzegorz Sawicki, HM – Hubert Mateuszczyk, JD – Józef Dukała, JF – Jan Fuss,

JK – Jakub Kronenberg, JKr – Jarosław Krajewski, JT – Jacek Tabor,
KD – Kinga Domrazek, KKo – Kacper Kowalczyk, KM – Krzysztof Myśliwiec, KT – K.
Trepka, LW – L. Whittingham, ŁK – Łukasz Krajewski, ŁM – Łukasz Matyjasiak, MA
– M. Andrysiewicz, MF – Marcin Faber, MKa – Marcin Kaźmierczak, MKo – Marcin
Kociniak, MKu – M. Kubicki, MMA – M. Markowski, MMS – Marzena i Michał Stanec-
cy, MP – Milena Padysz, MPi – Michał Piasecki, MW – Marcin Wężyk, MWi – Maciej
Wieczorek, MWr – Magda Wroniszewska, MZ – M. Zieliński, PA – Paweł Antoniewicz,
PD – P. Dunn, PJ – P. Jura, PM – Piotr Minias, PML – Piotr Malik, PP – Przemysław Pa-
sikowski, RM – Roman Maniarski, RT – R. Trzciniński, RW – Radosław Włodarczyk, SK
– Szymon Kielan, SKa – Sebastian Kaczorowski, SL – Sylwester Lisek, SN – S. Niziński,
SW – Sławomir Wasiak, TJ – Tomasz Janiszewski, TK – Tomasz Kłys, TM – Tadeusz
Musiał, TP – Tomasz Przybyliński, TS – T. Stoszek, WP – Wojciech Pawenta,
ZK – Zbigniew Kołodzki.

Obóz ornitologiczny na zbiorniku Jeziorsko w 2017 roku

Maciej Kamiński
Seksja Ornitologiczna
SKNB UŁ

W roku 2017 Sekcja Ornitologiczna Studenckiego Koła Naukowego Biologów Uni-
wersytetu Łódzkiego zorganizowała obóz ornitologiczny już dwudziesty dziewiąty raz.
Prace obrączkarskie trwały od 12 sierpnia do 17 września a punkt chwytania ptaków
znajdował się na stałym od kilku lat miejscu, czyli na wyspie przy wsi Glinno. Okazało
się, że data rozpoczęcia obozu została wybrana bardzo trafnie, ponieważ dosłownie
tego dnia zaczęło pojawiać się pierwsze błoto, na którym można było zacząć chwy-
tać ptaki. Niestety, warunki chwytania ptaków nie są już takie, jak w latach dawniej-
szych, ponieważ w skutek zmian w polityce regulowania poziomu wody w zbiorniku,
jej wysoki poziom utrzymuje się jeszcze na początku sierpnia. Niemiałą niespodzianką
były bardzo słabe wyniki chwytania ptaków w ciągu pierwszego tygodnia. Na kilka dni
przed zakończeniem obozu znów ptaki łapały się słabo, ponieważ przeniosły się poza
teren tzw. Wielkiej Zatoki, gdzie stał nasz wacki.
Dosyć nietypową sytuacją była – wyraźnie niższa niż zazwyczaj – liczba kszyków prze-
bywających na cofce zbiornika, co przełożyło się także na ich mniejszy udział wśród
zaobrączkowanych ptaków (tabela 1). Dlatego najliczniej chwytanym ptakiem stał
się łączak (72 osobniki), zaś bekas kszyk (gatunek prawie zawsze najliczniejszy) zajął
dopiero 3 miejsce (52 osobniki). Wyprzedził go biegus zmienny z wynikiem 58 za-
obrączkowanych ptaków. Powoli opadająca woda sprawiła, że wacki bardzo długo stały
w sąsiedztwie zakrzaczeń wierzbowych. Dawało to nadzieje na chwytanie chruścieli,
ale pozostały one niespełnione. Najbardziej sensacyjnym gatunkiem, który udało się
zaobrączkować na zeszłorocznym obozie był kulik wielki. Dwa osobniki weszły do
jednego wacka kilka dni przed zakończeniem obozu. Ogółem, na 29. obozie Jeziorsko
zaobrączkowane zostały 274 ptaki wodno-błotne, w tym 17 gatunków siewek, 11 cyra-
neczek i pojedyncza kropiatka. Jest to wynik lepszy niż w roku 2016, lecz pozostawia-
jący niedosyt. W ostatnim roku odłowy ptaków siewkowych prowadzone były jedynie
za pomocą wacków. Nie przeprowadzano zmrokowego chwytania kszyków wabionych

głosem. Całkiem udane okazują się być wyniki obrączkowania ptaków wróblowych, zwłaszcza, ze względu na różnorodność gatunków. Zaobrączkowano 517 osobników z 34 gatunków. Najliczniej łapiące się gatunki to kapturka (100 osobników), rudzik (59 osobników), pliszka siwa (57 osobników), oraz modraszka (53 osobniki). Dopisały także zimorodki, których zaobrączkowano 12.

Warto zauważyć, że rośnie udział załogantów niezwiązanych z Sekcją Ornitologiczną i regionem łódzkim. Na początku obozu mieliśmy przyjemność gościć kilkuosobową drużynę kursantów przygotowujących się do zaliczania kursu obrączkarskiego. Obóz Jeziorsko staje się coraz lepiej rozpoznawalny wśród pasjonatów ornitologii ze wszystkich rejonów kraju. Dzięki temu udaje się nam ograniczać kłopoty związane z okresami niedoborów załogi. A wciąż rozwijające się badania nad uwarunkowaniami strategii migracyjnych siewkowców sprawiają, że i obrączkarze, i pomagająca im załoga mają coraz więcej nowych obowiązków. Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ oraz Katedra Badania Różnorodności Biologicznej, Dydaktyki i Bioedukacji UŁ bardzo dziękują wszystkim, którzy brali udział w ostatniej edycji obozu. Zachęcamy do udziału w jubileuszowym, 30. obozie Jeziorsko, który odbędzie się w tym roku.

Akcja liczenia zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim w 2018 roku

Adam Kaliński

Katedra Zoologii Doświadczałnej i Biologii Ewolucyjnej
Uniwersytet Łódzki

W dniach 12. - 22. stycznia 2018 odbyła się tradycyjna akcja liczenia ptaków wodno-błotnych oraz szponiastych w dolinach największych rzek Regionu Łódzkiego. Liczeniem objęto około 330 km dolin rzecznych, zbiorniki zaporowe: Jeziorsko, Sulejowski, oraz zbiorniki KWB „Bełchatów”. Podobnie jak w poprzednich latach, niektóre z kontrolowanych odcinków weszły w skład ogólnopolskiej akcji – Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych. Tegoroczne liczenie odbywało się w sprzyjających, bardziej przypominających wiosenne warunkach terenowych. Stany wód większości kontrolowanych rzek i zbiorników były niskie bądź średnie. Warunki pogodowe były zazwyczaj dobre bądź bardzo dobre a dodatkowo temperatury sprawiły, że zbiorniki Jeziorsko, Sulejowski i rzeki nie były zamarznięte.

Bieżący sezon był rekordowy pod względem zimowania ptaków w naszym regionie, bowiem zaobserwowano ponad 61 tysięcy osobników ptaków wodno-błotnych i szponiastych należących do 43 gatunków. Jest to wartość prawie dwukrotnie wyższa od stwierdzonej w poprzednim sezonie. W roku 2017 szczególnie dużo zimujących ptaków przebywało w dolinie Warty, zwłaszcza na zbiorniku Jeziorsko i na odcinku Warty poniżej zbiornika. Zimowało tam blisko 70% ogółu odnotowanych osobników. Ponadto, ptaki zimowały licznie na zbiorniku Sulejowskim, na Pilicy poniżej tamy, oraz na Nerze i Bzurze.

Tradycyjnie najliczniej zimującym gatunkiem w naszym regionie była krzyżówka, której stwierdzono ponad 28 tysięcy osobników (niemal 46% ogółu zimujących ptaków). Bardzo liczne były też gęsi, których wokół zbiornika Jeziorsko odnotowano około

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej

GATUNEK	2014	2015	2016	2017
Łęczak	1	174	58	72
Kszyk	48	338	113	52
Piskliwiec	-	5	1	13
Batalion	-	11	11	16
Biegus zmienny	-	18	21	58
Czajka	-	-	3	11
Biegus malutki	-	8	11	5
Krwawodziób	-	4	-	1
Sieweczka rzeczna	-	7	-	3
Biegus krzywodzioby	-	1	5	11
Samotnik	-	-	1	10
Sieweczka obrożna	-	-	1	2
Kwokacz	-	-	2	2
Biegus mały	-	3	3	1
Brodziec śniady	-	1	1	2
Biegus rdzawy	-	-	1	1
Kamusznik	-	2	-	-
Siewnica	-	1	-	-
Kulik wielki	-	-	-	2
Siewka złota	-	-	1	-
Cyraneczka	1	17	14	11
Cyranka	3	1	-	-
Krzyżówka	1	-	-	-
Kropiatka	2	-	1	1
Bączek	2	-	-	-
Wodnik	1	-	-	-
RAZEM	59	591	248	274

Tabela 1. Wyniki chwytań ptaków wodno-błotnych siewkowych na zbiorniku Jeziorsko w latach 2014-2017.

15 tysięcy (B. Lesner). Warto też zwrócić uwagę na licznie w tym sezonie stwierdzane, nurogęsi, gągoły, cyraneczki, głowienki, kormorany i mewy – śmieszki oraz srebrzyste i białogłowe. Z kolei takie gatunki jak łabędź niemy, czy czernica zimowały w tym roku znacznie mniej licznie niż w roku ubiegłym. Za to absolutnie rekordowy był to rok dla zimujących żurawi. Stwierdzono ich prawie 2300 osobników, większość na zbiorniku Jeziorsko.

Poza Wartą wraz ze zbiornikiem Jeziorsko szczególnie atrakcyjne dla zimujących ptaków były kolejno doliny Neru, Bzury i Pilicy. Tradycyjnie już także zbiorniki przy KWB i elektrowni „Bełchatów” były w tym roku ważnym miejscem zimowania, choć ze względu na dodatnie temperatury i rozproszenie ptaków na rzekach stwierdzono tam ponad 700 osobników zimujących ptaków wodno-błotnych, znacznie mniej niż w roku ubiegłym (J. Dymitrowicz). Zestawienie liczebności poszczególnych gatunków na rzekach i zbiornikach naszego regionu przedstawia Tabela 1.

Rok 2018 obfitował w obserwacje ciekawych, widywanych o tej porze roku w naszym regionie sporadycznie i rzadko ptaków. Wśród najciekawszych wymienić należy stwierdzenie słonki (2 os., Warta, T. Błaszczyk), gatunku, który zimuje w naszym kraju bardzo rzadko oraz kszyka (1 os., Ner, J. Krysiński). Z rzędu blaszkodziobych obserwowano łabędzie małe (11 os., zb. Sulejowski, M. Wężyk i Sz. Kielan), mandarynki (1 os., Ner, P. Minias i B. Lesner), krakwę (1 os., Warta, T. Błaszczyk), rożeńca (7 os., zb. Jeziorsko, B. Lesner, 3 os., Ner, J. Krysiński). Wyjątkowo licznie zimowały w regionie świstuny, 19 osobników stwierdzono na Jeziorsku pozostałe na Nerze (8 os., M. Kamiński i inni, 1 os., J. Krysiński). W trakcie liczenia stwierdzono dwa gatunki kaczek morskich stosunkowo rzadko zimujących na śródlądziu (10 os. uhli widzianych przez M. Wężyka i Sz. Kielana na zb. Sulejowskim i 3 osobniki widziane przez B. Lesnera na zb. Jeziorsko oraz uhle – 3 na zb. Jeziorsko (B. Lesner) i kolejne dwie – po jednym osobniku na zb. Sulejowskim (M. Wężyk i Sz. Kielan) i na Pilicy poniżej tamy (R. Włodarczyk)). Na szczególną uwagę zasługuje także obserwacja rzadko widywanego zimną wodnika dokonana odpowiednio na Nerze przez J. Krajewskiego. Najliczniej obserwowanym ptakiem szponiastym był myszołów zwyczajny, znacznie mniej licznie obserwowano myszołowy włochate. Stwierdzono również nieliczne jastrzębie, krogulce i pustułki. W bieżącym sezonie stwierdzono aż 41 zimujących bielików. Najciekawszą tegoroczną obserwacją jeśli chodzi o ptaki szponiaste było stwierdzenie 2 osobników błotniaka zbożowego (1 os., Ner, J. Krysiński, 1 os., Bzura, D. Ryżlak).

Tegoroczne liczenie zimujących ptaków nie mogłoby odbyć się bez pomocy licznej rzeszy obserwatorów. Lista wszystkich Koleżanek i Kolegów uczestniczących w tej akcji znajduje się w Tabeli 2. Wszystkim uczestnikom gratulujemy owocnych obserwacji i dziękujemy za ogromny wysiłek włożony w tegoroczne liczenie i poświęcenie swojego czasu. Zapraszamy na kolejne liczenie w przyszłym roku.

Lista uczestników liczenia ptaków wodno-błotnych 2018:

Bartosz Lesner, Dawid Ryżlak, Ewa Kos, Jacek Dymitrowicz, Jacek Hikisz, Jakub Krysiński, Jarosław Krajewski, Kamila Gach, Karol Zemko, Dariusz Gasiński, Krzysztof Serafin, Krzysztof Trepka, Maciej Kamiński, Maciej Wieczorek, Magdalena Kałużna, Marcin Wężyk, Mateusz Cichy, Michał Gładalski, Piotr Minias, Radosław Włodarczyk, Andrzej Słaby, Rafał Kowalczyk, Sławomir Marczak, Sylwester Lisek, Szymon Kielan, Tadeusz Musiał, Tomasz Błaszczyk, Wojciech Pawenta, Zbigniew Kołodzki.

Gatunek	Warta	Zb. Jeziorsko	Ner	Widawka	Zb. przy KWB Belchatów	Bzura	Pilica	Zb. Sulejowski	RAZEM
Krzyżówka	5981	8195	6195	181	675	4760	1003	2159	29149
Gęsi nrozp	125	15000	708						15833
Nurogęs	1017	2771	12			14	87	570	4471
Kormoran	1506	903	42			46	259	184	2940
Żuraw	27	1775	394	2		89			2287
Mewa srebrzysta/ biał	171	1019	1				10	11	1212
Śmieszka	703	475							1178
Gagoł	165	145		2		1	265	284	862
Łabędź niemy	122	5	246		9	114	66	157	719
Cyraneczka	3	425	200		13			37	678
Gęgawa	9	53	89			431		1	583
Czapla siwa	96	88	35	5	3	25	6		258
Głowienka	3	221				4		4	232
Łyska	6	165	17		15	2	1	17	223
Mewa siwa	44	157					15	3	219
Czernica	27	69	1		3	1		75	176
Czapla biała	102	2	5			4	28	30	171
Gęś zbożowa	145		11			4		1	161
Bielaczek		61					7	4	72
Perkozek	7		8	5	2		4	28	54
Kulik wielki		37							37
Świstun		19	9						28
Gęś białoczelna	27					1			28
Łabędź krzykliwy	10	4					2	6	22
Zimorodek	6		3	1		2		3	15
Uhla		3						10	13
Perkoz dwuczuby		8						4	12

Tabela 1. Liczebność ptaków zimujących w Regionie Łódzkim w styczniu 2018 roku.

Gatunek	Warta	Zb. Jeziorsko	Ner	Widawka	Zb. przy KWB Belchatów	Bzura	Pilica	Zb. Sulejowski	RAZEM
Łabędź mały								11	11
Rożeniec		7	3						10
Kokoszka		1	2	2	2		2		9
Ogorzałka		3					1	1	5
Słonka						2			2
Mandarynka			1						1
Krakwa	1								1
Wodnik			1						1
Kszyk			1						1
RAZEM	10303	31611	7984	198	722	5500	1756	3600	61674
PTAKI DARPIEŻNE									
Myszołów	18		49	1		30	6		104
Bielik	5	6	9			10	6	5	41
Krogulec	2		3			4			9
Pustułka	2		1			3			6
Myszołów nrozp.	1	1				3			5
Myszołów włochaty	2		2			1			5
Srokosz	1		3						4
Jastrząb			2						2
Błotniak zbożowy			1			1			2
RAZEM	31	7	70	1	0	52	12	5	178

Tabela 1. Liczebność ptaków zimujących w Regionie Łódzkim w styczniu 2018 roku.

Monitoring i czynna ochrona błotniaka łąkowego w powiecie kutnowskim

Krzysztof Myśliwiec
Tomasz Przybyliński

Komitet Ochrony
Orłów

W 2017 r. Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian” rozpoczęło czteroletni, dofinansowany przez UE, projekt pt. „Realizacja Krajowego Planu Ochrony Błotniaka Łąkowego – etap I”. Projekt ten objął swym zasięgiem obszar ponad dwudziestu powiatów, głównie w środkowej i środkowowschodniej Polsce, w których gatunek ten gniazduje w największych zagęszczeniach. Jednym z trzech powiatów województwa łódzkiego, w którym w minionym sezonie prowadzono działania czynnej ochrony błotniaka łąkowego był powiat kutnowski. W każdym z sezonów monitoring i ochrona błotniaków powinny przebiegać zgodnie z ustalonym schematem działania. Najpierw, w okresie 1-20 maja, dokonywana jest kontrola terenów otwartych powiatu w celu określenia liczebności gatunku oraz lokalizacji rewirów łęgowych i wybiórczości siedlisk gniazdowych. Okres ten jest szczególnie ważny z perspektywy dalszych działań, gdyż później, wraz z rozpoczęciem inkubacji przez samice, drapieżniki te są mniej widoczne w terenie i trudniejsze do wykrycia. Liczebność na danym obszarze uzyskuje się sumując rewiry pewne i prawdopodobne (kategorie łęgowe B + C). Drugi etap rozpoczyna się z końcem czerwca i polega na odszukaniu gniazd (głównie na polach), określeniu zaawansowania lęgu i, w razie konieczności, objęciu stanowiska czynną ochroną. Szukanie gniazd oraz wszelkie działania ochronne odbywają się w porozumieniu z rolnikami – właścicielami pól. Działania ochronne polegają głównie na ogradzaniu gniazd i ich najbliższego otoczenia (2m x 2m) siatką, co zapobiega ucieczce i śmierci młodych w czasie żniw oraz ogranicza straty spowodowane przez czworonożne drapieżniki. W niektórych przypadkach ustalano z rolnikami późniejszy termin koszenia, co również zapobiegło zniszczeniu łęgów w czasie żniw. W sezonie 2017 na terenie powiatu kutnowskiego odnaleziono ok. 30 rewirów łęgowych błotniaków łąkowych, a całkowitą liczebność oszacowano na maksymalnie 40 par. Ogółem znaleziono tylko 9 gniazd (3 w ozimym rzepaku, 6 w uprawach ozimych zbóż – pszenicy i pszenżyta, nie stwierdzono natomiast gniazdowania na łąkach). Różnych form czynnej ochrony wymagało 5 gniazd, a w sumie z 7 gniazd wyleciało 17 młodych ptaków (1 x 1 juv., 2 x 2 juv., 4 x 3 juv.). Sezon należy uznać za słaby, co koresponduje z wynikami z całej Polski. Główną przyczyną strat w łęgach i ich niskiej udatności była prawdopodobnie pogoda. Zimna wiosna i opóźniona wegetacja zbóż ozimych sprawiły, że początkowo większość par wybrała na założenie gniazda pola rzepaku, co jest niekorzystną okolicznością, gdyż udatność łęgów w tej uprawie jest niska. Wiele par szybko straciło lęgi, m.in. w wyniku intensywnych opadów deszczu i burz w czerwcu. Niektóre z ptaków prawdopodobnie przeniosły się na sąsiednie tereny i powtórzyły lęgi w zbożach. Opóźniona wegetacja zbóż sprawiła, że pary które przystąpiły w nich do lęgów (pierwszych lub powtarzanych) zrobiły to później niż zwykle, co z kolei spowodowało, że okres wylotu młodych zbiegł się w czasie ze żniwami. Wymusiło to konieczność podjęcia interwencji i ogrodzenie siatką 3 gniazd. Przyczynami pozostałych strat w łęgach były: prawdopodobne zatrucie piskląt skażonym pokarmem przyniesionym do gniazda przez ich rodzica, zamarcie zarodków w jajach w wyniku wychłodzenia, a także śmierć słabo latającego młodego w czasie koszenia zboża.

Rok 2018 to jubileusz obozu ornitologicznego na zb.Jeziorsko. Chwytnie i obraczkowanie ptaków w dolinie Warty ma już 30letnią tradycję. Tegoroczny termin obozu to II poł.VIII- II poł września.

W sprawie dokładnych szczegółów śledzcie informacje na naszej stronie FB:
www.facebook.com/obozjeziorsko

oraz stronie:
www.ptaki.org.pl

